

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕЛНОСТ.

БРОЈ 14.

НА ЦЕТИЊУ, У ПОНЕДЈЕЉНИК 7. АПРИЛА (19. ТРАВЊА) 1873.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељно. Стоји за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; по ред. 3; четврт год. н. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. н. 7; по с. н. 3. 50; четврт н. 1. 75. н. За све друге земље год. н. 4; по ред. н. 4; четврт год. н. 2. За остале плаћа се за ред 5 копчама. Предплата и све наруџбе шаљу се администрацији, Дописи третирају се поштама.

ТУРСКА МУДРОСТ.

Ужасно, управо немисљиво стање хришћанских народа у Турској, испунило је сва свијет притом и највишијим чучњем, и за све пријатеље Турске постало је ствар, коју ни они сви нити су у стању, нити су вољни ни ублажити, ни како ли приврнути или чак порицати. Но у последње вријеме, нарочито у Херцеговини, прерасло је длакавито турско саеку мјеру. Домаћи Турци и турске власти надчећу се у угњетавању народа, а пријатеље његово појинише власти, владе и Султана, против њих ништа не понаме. За то је народ ударио у бјежанију. Та пута велика догађај је племенске старешине и главаре народне. Јако све одличне и кичуће, у Црној Гору, да ту потраже закона једноме свој животу, остављајући инаме и чељад своју постојну куду и власт турској.

По није то предмет, о којем хоћемо данас да говоримо, јер је то чин који је већ потпуно познат свјетској свијету, а који је главна преса нашег народа дјелом осјећање бола и огорчења. Нас изазива да поново узмемо ријеч о томе, поглост турска, коју у Цариграду без сузаве изазивају државничком мудрости, и коју, исцјевајући величави и образованост јевропску, продајност турска изазива тећ по толики пут.

Кад смо, прије мјесец дана, писали на овом мјесту о овим појављенима у Херцеговини, казали смо да их сва влада турска не само равнодушно гледа, него и изазива у тој мјери, да у последњем часу подигне пред величанственом тужбу на Црну Гору, да је она виновник свега томе, доказујући то бјегством херцеговачких главаре у нашу земљу. То мишљење наше оснивали смо на позивању турске политике. А да се нијесмо прегрнули, куд ће бољег доказа од факта извоженог у нашем допису из Мостара у прошлог мјесту. Читаоци наши сјећају се још онога гадног дјела. Влада турска даје преобрати Турке у одјело црногорски и прихвати на знакове перјаника црногорских и пушта их у народ херцеговачки да га искушава: хоће ли држати с кљаном, који је готов да га ослободи, или са Султаном, гдје му предстоји крвави живот и мучнички смрт.

По самоме жалосном стању оправдава је, и по природи разумљива је љубав и тежња херцеговачког и свата нашег народа у Турској према Црној Гори. И ако по томе неби никакав прегрнут био, свакојко је срећа, што су се Херцеговци знали сачувати од те улице, јер су се тијем сачували од мук најжешћих, од заточења и убиства без броја. Али влада турска доноси је тијем учинила гнусно дјело, за које нема писма.

И то не према Црној Гори, него према цијелој образованој свијету, према савијем величанства. Црној Гори хтеја је влада турска само да подметне нешто, што пада само по себи пред карактером народа црногорског и што се е обзиром на одношај српског народа у Турској према Црној Гори и на разборитост њене владе не може ни замислити. Али свијет и величанства хтеја је влада турска управо да објави, да њени са чиним измисленим, лажним, мучним

преступим, недостојним ниједног човјека, како ли једне владе, једне државе. Дотакне правде и истинитости дошла је влада турска.

Овај је догађај тајан притом и свјетовна Зичијевој, коју је имао са султаном и великим везиром, и у исто вријеме и лијепа прилика, да јевропске силе увиде, каквога су други прилики у своје друштво, и да се увере о немоћности и даље равнодушности своје и догађај трапања хришћанског народа у Турској и страљана његове слободне браће.

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА ПРЕМА ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Аугсбуршке „Опште новине“ доносе овиј чланак:

Велика промјена јевропских државних одношаја која је постала услед сједињења Италије и Немачке, чине су ријешена два велика јевропска питања, италијанско и немачко, чини то да се сада већма него прије тога осјећа да још једно велико питање, ије не можда имати најважнијег утицаја на одношаје јевропских држава, истичује да се ријеше.

Велико источно питање истиче се све већма и већма с јачом и јачом снагом напријед, јер стоји у оној великој струји, која хоће у другој половини овога вијека државани јевропских да даде хохогени, вољи дотичних народа одговарајући вид. Само што је ријешење много теже, јер се баш на јевропском истоку као није иначе интереси своју великих држава укрштају, и што су и народи, који треба да изврше процес промјене, са свим другачији него они на западу Јевропе.

Источно питање обухваћа непосредно поље. Оно не обухваћа само аспирско питање, него и проблем изјадског питања, читав будући вид британске и руске моћи у Азији.

Међутим кад се, на уже поље сведе, обухваћа источно питање понајвише између државних одношаја у јевропској Турској. Но и ове му се доју уже веће одредити, у којима су дјелови истога већ ријешени, али се ријешене испира и за сад на неке дјелове ограничили ниса. Поставак грчке краљевине бјеше таква дво у ријешењу источног питања. Сједињење Влашке и Кривогоранске у једну државу — Румелију — броја се у једно тако парцијелно ријешење. И ако се у читавом источном питању мора водити рачуна о Грчкој због грчко-народног питања није са свим тако са Румелијом, јер Румелија нема ништа тражити ни десној обала дунавској. Ње ће се понајвише извршити процес преображаја државних одношаја у Турској. Румелија је већ нека кристализована целина која се у неку руку од источног питања већ одкинула и само слабом копча одношаја суверенитетског са оним је склопана.

Источно питање у своје садашњем облику обухваћа управо српско и бугарско питање. Али и овдје се показује да ријешење мора бити најприје дјеловито или боље рећи колективно. Ријешење бугарског питања зависи од ријешења српског питања као што ријешење грчко-арбанашког питања мора следити за бугарским, као крај читавог источном питању у Јевропи.

Прије свега се дјело у питању српском концентрује читаво источно питање у своје јевропском дјелу. За српско је пак питање од одлучног утицаја то какав положај заузимају Србија и Црна Гора према провинцијама српским у Тур-

ској према Босни и Херцеговини. И што је то тако важна ствар даје се растумачити, одаку је и сама по себи важна неера подгоричка у стању читаву јевропску дипломатију побунити и курозно не на свако јевропским берзана уздрмати. Не бјеше то у стању учинити свима подгоричка неера, него то учини мисла, да кад се дагне Црна Гора да ће читаво српско питање, у којем је највише концентровано источно питање цокренути се.

И баш у том српском питању укрштају се интереси Русије и Аустрије понајвише, и важност се томе питању још и тиме диже, што се до њему суди Њемачка о одношају између Русије и Аустрије. Још није подгоричка неера тако актуелна била, да би алтерирала одношаја између Русије, Њемачке и Аустрије. Али догађаји који подгоричком питању онаку важност дадоше, могу за час искренути јер читала та ствар може се узети за симбол да се гона ријешењу источног питања било то иницијативом Црне Горе или Србије и онда ће споразумљење између Русије, Њемачке и Аустрије имати нову пробу да одржи.

Међутим ни смо увијерени, да је само Њемачка позвана, да на све стране посредује у томе, да се то велико источно питање ријешу у интересу културе и цивилизације. Истина да не може о томе говора бити да се интерес понајвише са аустријским на доњем Дунаву идентификује, јер ти интереси могу у околностима њеним бити инаме немачка него аустријски и угарски, као што идентификују интереса немачких са аустријским на доњем Дунаву значајно да се окреће ерот против Русије, а овако је досадашњи одношај Њемачке према Русије, услов који немачке царевине не само према Француској него и према оним далеким проблемима које Русија и Њемачка имају заједнички да ријеше. За сад је пак ролу посредника Њемачкој дала само сила одношаја, и састајак трију царева у Берлину бјеше само израз тога одношаја.

Аустрији је стало било прије свега за тим, да добије неку гарацију, да таласи покрети о оне стране Саве неће запљуснути државу Аустро-Угарску, а Русију је са друге стране вољало увјерити, да при покрету на доњем Дунаву, Аустрија не мисли ни на какве анексије. И оба услова могли су лако испуњена бити, чин је узела Њемачка улогу посредника између Аустрије и Русије и није обречена помоћ немачка ни једној страни за какве агресивне тенденције. По томе показују трију источних сила у источном питању јасно је да је свака опасност по мир јевропски при покрету на доњем Дунаву јавно ослобљена. Оно што се на доњем Дунаву догодило може, мора се ограничити на процес преображаја саме Турске. Те двије силе које су у томе понајвише интересоване Русија и Аустрија имају у посредничкој улози Њемачке јемства да им се ни који интерес оштетити неће. И по томе редуцира се чисто источно питање на процес унутрашњег преображаја Турске.

Прије свега истиче се проблем ријешења источног питања, и при томе се мора понајвише развидјати да ли српски живот у Турској има оне услове културе, које га чине способним за народно јединство, и да ли обе српске кнежевине Србија и Црна Гора, имају у себи снаге и вољи да супрот сили Турској изведу народно јединство.

Догађаји у Црној Гори и Србији показују довољно, да ће тако у првом свјетском заправљају од стране дипломатије, букнути пламен. Да ли ће то за неколико неђеља или година бити, то није тако лажно, колико то, да се у опште овако стање не може више одржати, и да процес преображаја у државном одношају Турске мора за-

почети. И у томе процесу преобрати је највише-
ма је Србији у Црној Гори важна, шта више од-
лучна улога за читаво источно питање.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Протме неће се отворено је тесна-
јест аустројских сабора; дамитински
ће се отворити тек 19. Маја. У чешком је сабору
поздравно архонни земаљски маршал напосе
девет младоческих заступника изјавио њихову
„самосталну политику, која је интересна земаљ-
ским само у прилогу“. Буковински сабор нема
лица, какву су се бечки истови надали. Заступ-
ници велепосједла неће ни логос учествовати код
сборских сједница у смислу закључка из сјед-
нице, држине 20. пр. и.

Старочески клуб држао је 23. пр. и.
скупштину, у којој се је, како „Пр.“ јављају, с
веће стране захтјевало, да се одустане од па-
сивне политике. Ригер одговорио, да то не може
бити тако нагло и уколико, нека се с одлуком
почека барем до царева доласка. Сада да се не
може још знати, што би се међутим могло у
Бечу догодити. Напокон било закључено, да Ста-
рочески неће ни овај пут поћи у сабор, већ да
ће саставити споменицу и одаслати је по двоји-
ци заступника архонно земаљском маршалу.

Код напреднога избора у велепосједу није-
су учествовали феудални чланови.

У чланку, у којем говори о састанку ау-
стројског цара с италијанским краљем у Миле-
дици, вели „Н. С. Преса“: Сви садашњи по-
литички догађаји оснивају се на берлин-
ском састанку аустројског, немачког и руског
цара. Онда су се већ она тројица царева дого-
ворила, да ће у будуће у свим питањима посту-
пити солидарно и да ће се код свакога новог
догађаја споразумјети. Од то доба аустројски,
немачки и руски цар пишу приватне листове о
политичким пословима. Код источног се је пита-
ња доказало, да добри савезници трју царева
није остао без новог успеха. Сигурно је, да
овим начиним расправљају и друга важнија пита-
ња, међу којих спада такође одношај међу црковим
и државним.

Како истоме листу из „поуздана извора“
јављају, сложили су се споменути владари у том,
да се призна непогрешивост папе у вјерским
стварима, али особна непогрешивост папе, како
ју је прогласио Пио IX., да се ни најмање не
слаже с угледом државе и закона. С одлучним ће
се срствима почети, док се не изразин палин-
ски столица. Код будућег избора папе настоја-
ти ће владе заједнички, да коначно изабере за
наследника папе Пија IX. само човјека, који би
опозвао догму о непогрешивости папској. Ако
би био изабран за папину наследника човјек
противна мишља, онда да ће му очигледно, нека
се настан, гдје му драго, у Риму да му више
нема мјеста.

Инглешки државни подтајнија
Бруке држао је код конзервативних банкета у
Кинг-лину говор, у којем је међу њим разјаснио
њихову политику Инглешке под управом лорда
Дербија. На континенту, рече, нестало је све више
инглешкога ушља, а Инглешка нема више онога
угледа, који је некада имала. Тако многа суде.
Народ, као што је инглешки, морао би увјек
вршити ушња, што га има. Овај би ушња морао
бити добар код свих околности, јер није ин-
глешки народ агресиван; он жели мир и не тежи
за правиком, земљиштама и слободама других на-
рода. Инглешка хоће једино да задржи, што има,
а када је била присиљена, да се зарати с другим
народима, чинила је то ради тога, да сачува
своје границе. Сада иде само за миром.

Руска је влада одлучила, како писму
московске пошле, да ће у свим својим азијатским
земљама посве преустројити управу. За сада на-
ређено је, да се пошине пучанство у Турк-
стану, али међутим само руско пучанство.

Д О П И С И.

КАРЛОВАН. 26. Марта. — У ашнем по-
штовоном листу било је говора о грифењу призе
у Дабиници. Сада нам достаљам позив на спо-
родолубе који је издао г. Лука Петровић пори-

да прилога, како би се црква допринио и стии
за свештеника и учитеља подигнути могао. Са-
општава га, да би се овај глас потребе и ро-
додолуба што више распростро и одзвни нађе
могао. Позив гласи:

„Село Дабиница у Лану, подишло сада под
општину Срб. лежи у једној ниској долини, око-
љено са каменитим бранима, и високијем пла-
нинама тако, да кола с ниједне стране у њега
прићи не могу, а једна се и пјешине уђе. Ту се
закљони неколико српских породица, још у оно
вријеме, кадн азијатски дивљаци грозно напада-
ше и гвечитио наш поражен народ, па до данас
распљоди се то село и већ броји 550 душа.

Кроз више од један вијек није имало среће,
ово пучанство имати своје цркве, а попадало је
под Сувају, која је даље од три сата лежала,
па кад је знао, на велики свијет и лед, како је
то обично у овим предјелима, онда је више
мјесеци пролазило, да нити су исти становници
могли у цркву, да чују службу божију, нити је
дотични свештеник могао к њима, те тако је ви-
ше дјец некрштене, а и мртваци без обреда
црковног закопано, па и такови догађаји бијаше
да неки молак или жењка, први пут у цркву
долазише, и то на пјешаче.

Тако је то ујакно стајало са црквом, а од
школе није нити спомена било, тек у другој по-
ловини овога вијека почеше се дјца узимати у
школу, и то што се сјетити може, бијаше свега
до најновије доба, седморица у школи у Србу,
ће сиротиња недоусти, нити једноме науку про-
дуљати, тек четворича научише нешто читати и
писати, па се развило по свијету, да се добом
преране, па и својој браћи и народу своје са
временим од користи да буду.

И ја сам један из тога малог броја, који
ћу се усудити на крају овога листа обратити се
на рододолубо срце ваше, да ми у време помо-
нете. Прије 20 година оставио сам своје
рођено мјесто Дабиницу, те служићи и трудећи
се у нашем свијету, достигах се једно мале тр-
говине, коју сада у Карловцу водио, па са којим
понашањем према браћи и народу своје, стекао
сам поштовање, да ме сваки бирач као свога
заступника ни епарх. скупштину изабраше, ће
међу осталим донесох и овај предлог, „да се у
селу Дабиници, на наведеним разлога једна
црквица подигне“, што и скупштина једногласно
поприли.

За овим кренем се ја у Дабиницу, сазо-
вем све становнике тога села, пак им разложим,
како по оставио свијету и мања мјеста цркве и-
мају, па тако је и школа од велике нужде. Кад
би они хтели нешто са делом, нешто са гра-
ђом придонјети, а нешто ћу и ја по могућно-
сти припомоћи, па да под једним кровом, на-
чинички цркву и школу што који селани са оду-
шевљем поприле.

На тежељу тога начинио ми једну молбени-
цу на Н. Величанство преизабраног цара Фрању
Јосифа I., ушљд које одређен високо земаљ.
заповједништво у Загребу од богоштовског одје-
ла, за унутарње потребе само 1000 ф. а. пр.

Кад ми и ова одлука стигне, доћем ја и
опет у Дабиницу и са народним трудом и мо-
ћи заузимањем започнем ии тај велеважни по-
сао, и зид подићемо.

Али на несрећу нашу обавла кина и ту-
ча те поразн сву летину, за тијем болест на
стоку, а за овим настале љута зима и велики
снјеж па те невољне пошљедне бацише ово
село за неколико година у назадак, и тако се
исцрпаше наша главна средства, пак нам запр-
јечеше пут, нашем даљњем роду; а да и неспо-
жињено, стана свештеничко-учитељскога, кога
смо посебно с нашим наменом силама градити
обред.

Из ових наведених околности, усудујемо се
да се обратимо на ваше познато рододолубје да
у интересу напредка и просвјете наше, које пак
особито у овим грађевинама мањка, прискочите у
пошћ, па и од стране ваше, а од виших при-
јатеља, а исто тако од виђенијех пријатеља,
којама лежи на души наука и на-
предак, да сакупљају новчанијем и приложима
црковнијем на ову велеважну циљ придонесете,
коју судим, да ће сваки искрен Србин одобрити,
јер је нужан и ушљдства а и нашему опшћу на-
претку највише.

„Зрно на зрно погнато,
Камен на камен подача“.

Ова гословица нека сваког рододолуба увјери,
да ћемо свијет и највиши дар са особитом бла-
годарношћу пријети, а нека пак поштованије де-

ржаватеља, штампаше се у најпренијем новинама са
толико захваљујућу, а исто тако убљаживо се
у „Књигу утешатеља“ и спомињати вјечно кол
сваке службе божије док буде црква и школе,
која се подиже на корист народа српскога, а на
славу и понос овијех који придонјеше, да се
доприни овај просвјетни храм“.

Прилог прила и јавчи за тачан рачун родо-
дубина г. Лука Петровић.

КОТОР. 1. Априла. — Да вам јавим један,
колико чудноват толико и свијешан догађај. Као
што је и вама и свакоме познато има већ 15
година од како се је овдашње друштво гари у-
становило и као такво дјествовало је сваке го-
дине при црковним свечаностима а тако и у ме-
ке прилике кад су овај долазила висока лица, а то
и приликом доласка великог војводе Албрехта, и
у све ово прошло вријеме није овоме друштву
нигда на пут стала ниједна од дотичних власти,
нити се је противила постојању овога друштва
пошто су сви гарили да се друштво у своју
пошту и благородно понаша и да га сачиња-
вају сви овдашњи и то изабрани грађани. Давно
ово се је друштво савршено да дочека с нај-
вишом свечаношћу Нег. Вел. цара и свог го-
сподара кад оваје присвије, нити се је нигда ни
посудило да ће им се баш на вечер доласка
нека пропрека учинити. Но на једанпут овдашња
власт подитачна, по налогу старије власти из
Загра објави главари исте гарде да јој најдо-
пуштено учествовати при доласку цару а то
једино због тога што друштвени правилик није
формално одобрен од старије власти. Овој се
припрема није нико од нас цадио, а као што
горен рекох, колико је, чудна толико је и сви-
јешна, будући је знала да кад прије у ове про-
шле 15 година дотична власт тражила, а највише
кад је друштво изазвало на сусрет великог вој-
води Албрехту, а не баш сада на вечер самог
доласка царева, тако да се није на вријеме ни
учинити дотичне кораке и тражити одобрење
друштвеног правилика.

Питасмо се од куда ова изненадна забрана,
па дознамо да је та злоба изишла од истих ов-
дашњих наших непријатеља на чети им руково-
датеи овдашњег друштва морнарице потпома-
жени од њихових религиозних фанатичко чиновника,
има добро познати, о којимама ћемо у своје ври-
јеме изближе штогођ проговорити. Разумјесмо
дакле да су они занемарени из назадашње своје
зависти подигли тајну лукаву денуцијацију на
старију власт да друштво немо потврди правили-
ка и за то да не буде допуштено, да при доласку
цару судјелује. Ако је дакле истина све ово те нам
казаше, не можемо друго да им речемо већ да су
заслужили сваког нечасти, и да се даље неварано,
треба је да се једном са свим јавно од њих у
свежу и по свема одојимо. Превлада је друштво
гарда у доста вишем броју по њиховој морнари-
ца, они га ипак занеде, јер што како ова неје-
ска „Мало нас је али смо људи — челик срца
јест у груди . . .“, што је напротив код њих
превлада су у већем броју, јер прикупљени Боже
ти да видим, па се још изазвају — Корго побиле
— т. ј. племенито. Но ствар неће остати на то-
мо.

А сад знадите да је ова народна ошћина, за
доласак царев подига на пољани при овдашњој
морској обали један велики славолук, на ком за-
виједе наши непријатељи и јед им је, ће
им озом сретном приликом није у њихове руке
овдашња ошћина.

ЦЕТИЊЕ. 6. Априла. — Г. Стурза, а-
кредитирани заступник Румуније код Н. Св. на-
шега кнеза долази ово дана на Цетиње, да о-
ладе по налогу своје владе, сиђе у Котор, да
поздравља цара аустројског.

— Професор Симо Љубић, управитељ
земаљ. музеја и књижнице у Загребу подио је
Н. Св. кнезу Николи један сјајан екземпляр сво-
јега дјела „Описе југославенских монаха“. Н. Св.
кнез изволио је тијем поводом овога пријед-
ног књиженика одарити витешкијем крстом ор-
дена кнеза Данила.

— Познати превалач српских народних
пјесма др Сигфрид Канер, нише нам из
Прага, да је највиши алућег мјесеца доћи на
Цетиње у циљу свога књиженичког рада, због
чега писи дуго времена пробањати на Цетињу
на путу по Црној Гори. Онда писи да продужи,

своје студије за довршење историје Црне Горе коју је већ изradio до свршетка прошлог вијека. Друга му је цијела, да своје етнографске и статистичке билешке тако попуни, како би најсавршенију и најјернију слику народа и живота црногорског изишлети могао.

Од истога д'ра Клапера изашло је ово дана из штампе у Прагу ново дјело: „Oblasy Cetobogorske“, које је посветио Њ. Св. кнезу Николају.

— Мали параврод, који је Њ. В. цар руски даровао нашем свијетлом кнезу дошло је под Котор. До Дубровника дошло је са руским ратним паравродом „Божана“. Он је изврсног новог састава. Посјетници бечке изложбе могли су га тамо видјети. Завојединак ратног параврода са пет оцира дошли су јуче на Петњице, да се представе Њег. Св. кнезу.

— Г. Јованин, царски руски консул у Дубровнику именован је генералним консулом и одије и даље у Дубровнику. Погрешне су давне вјести у новинама, да се он премјешта у Биоград. На мјесто г. Шинкина који је доста премјештен у Вашингтон, долази у Биоград за руског генер. консула г. Карцов из Краја.

— Прошлорјех дана био је на Петњици г. Валдек, начелник инжињерског одјела у Бечу. Он је изашао од бечког министарства, да прегледа грађевне путова у Боки и пројектирану линију аустријског пута, који се има саставити са нашим новим коским путем. Том приликом изишао је и у Црну Гору, да види наш пут. Чујемо, да се највољније изразио о грађевини и управо дивно солидарности и јединици рада.

— Тек нам се било узгаљало пролеће у неколико дијеловима, и тошљих дана, опет западе велики снјег, који је у прошлу уторак и сриједу неустрашано нахвалио. Овај је јаки удар за жива, који може од велике штете бити нашем сточарству, јер је овим снјегом настала зима и нестала храна овцама, које су се тек ојаниле.

ПИСМА ИЗ ЊЕМАЧКЕ.

од А. П. Немањовића.

Хамбург — 1870.

VIII.

Како сам устао из постеље похитав сам прозору да видим какво је вријеме. То је припосло за безбедност, као што је и при гонор за оно који немају шта да се разговарају. И данас ведро небо, и данас исто јучерашње сунце. Кад киша пљушти како се звијено забављала. Гледам с прозора како киша за кишом пада, како се поточница рађају и како их нестaje; како људи који ипјесе ајрел повијели покривају народом своје шмире; како жене на прстима трче преко улице. Од толико дана никакве промјене на земљи: све живо почива. Цијела намојна осјећа дуго вријеме. Празно небо, празне пољине.

Тишина је завладала
Свуда на све стране:
Благотворни дремек свуда
Рашпирно гране.
Не чује се није пушка
Да у боју пуца;
Не чује се није радник
Да на врата куца.
Ни жаресел не пјева се
Ондаје гдје је било,
Јерона се успавала
Све је мирно, тихо.
О Мексици већ одавно
Не говори с' ништа;
Азбике нестало је,
Сиђе с позоринта.
У Шинији, чудној земљи,
Гдје је д'јена клима,
Људи нема, једног само
Кастелара има.
У Риму се роне сузе,
Па дије јаке стране:
Калуђери од свог стада
Манастире бране.
У Штутгарду министери
Само чисти праве,
Игралице из театра
Са њима се славе.
Ни скуштаниа ронувеска
Неће ништа да ради:

Врућина јој развила се
Да се мало хлади.
Дипломати сви без брине
Судбина их чвља,
Немају се чега плашит'
Ни вјетар не дува.
У Атини министери
Већ немају жана.
Ордене су, објесили
С радонићу султана.
Али паша очајана
Грозница га хвата:
Куд погледа нијиде нема
Ни друга ни брата.
Игњатијев неги трјени
И почине вући:
„Осим мене од сад нико
Не сје тебе тући“.

Јесте ли кад год размишљали о појезији. То је најстарији знак с чиме се почео човјек од животиња раздјелити; она га је потицала. Појезија је много старија од историје; то је прва дјелица човјечанства; и она га је тако прекрасно својим чаробним гласом и вјесма забављала и љубила, да су прошле хиљаде година, а оно још ни да данас није уредило своја друштвена одношења, која су му преча од свега на свијету. Нове науке бинају се каменем на појезију, а она бежи у театре. — Има нешто што се међу људима појавило прије појезије. То је досјетљивост. И животиња многа кад се игра показује различите досјетљивости, само не може говором да их исказе. У Грчкој и Египту биле су школе отворене досјетљивости; као што је у Паризу била школа у којој су учили нико ће се пријатно скјешити и смијати. Особито стари Грци одвећ су љубили досјетљивост; отуда је и сви доцнија њихова мудрост проистекла. На хиљаду година прије Христа, скупљало се у текли Херкулово, њих шездесет најотроумнијих, и записивали су одмах сваку досјетку која им је на памет дошла; и по тој написан су књиге која је по њиховом броју названа „шездесет“. За коју је Филип краљ македонски отац великог Александра хиљаду талијера дао. Онда су још биле познате многе досјетљиве причине које ми сви знамо и које нашим вјековима приписујемо. Ко би нислио да су приче које ћемо овде наловити, из тога давнијег доба, и да им има три хиљаде година, само од њих су у Јевропи, јер многи држе да су давније старије и да су из Индије дошле. У тијем причама спомиње се зидар који има кућу на продају па носи из вазроши у вазроши једну опеку (цигалу) као углед за пробу; — „џилозо“ што је зажурило па стао пред огледало да види како изгледа кад спава; — тврдица што је учио нова да ништа не једе на се жали да му је цркао коњ пошто га је плавуко; — старца што је ухватио и затворио гаврана да се собом увјери да ли заиста гавран може живјети сто година; — онај путник на лађи, који кад је лађа почела тонити, видјевши да се сваки за нешто хваља, неко за буре, неко за греду или доску, он се ухвати рукама за гвоздени лентер, да се тако спасе да не потоне. — Онај што је казао да није још виднио ни једну будалу, а други му одговорио, да то бива отуда што он нема огледала у својој соби. — Она два путника што су питали у подне колико има до Атине, и кад им је казао има два-нојест сати, одговорили су: можемо стиги до јрка јер нас је двојица и на свакога не долази више до само по шест сати. — Онај кога су ноћу пробудили и казали му да му је мати у-јрла, а он одговори: ала ћу сутра плакати; па опет одмах заспао.

Исто тако старе су и многе пословице, које су прешле готово у све народе, а нијесу ни-чије; дошле су из Индије или из Кине. У стара времена када је питање била мучна и скупочена ствар, гледало се све што се украће могло исказати; мудрост састојала се из сажих кратких прича и пословица, и данас међу азијатским народима који се држе да су мудри, говоре као у некијем загонетку. Они што су кучали да пословицама једног народа одијене његов карактер, могу се лако преварити. Већем дијелу пословица незна се отачаство. Сви народи спознају их. Зна се да су у Индији прва пут казале ове изреке: нити не може повити више воде са ријеке Гангеса него онолико колико му треба; — болести могу се изијечити али судбина не може; — што се пришаће често се чује далеко; — не могу се дивје које одерати с једне краје; — ко много гута мало жваће; — ковај студе-

лац прије него ожадиши; — слатко су ријечи често отров, а горко љекарна; — јаја су за-творене ствари, али из њих прјетлози проијелују; — они који по кад кад не унију бити глупи, ипјесу за управу; — празан дух отворио је сваком предлогу као нећина сваком гласу; — усаваност одоко небрежљивост одоко; — мудар повија се за временом као вода за судом у коме стои.

Кад би се смисао свију египатских хијероглифа потпуно могао разумјети, може бити да би се међу њима нашла пословица или загонетка, које данас Њемци, Французи или Славени држе за своје; но ипак оно могу, једног истог смисла, код више народа постати. Мјесто што је Америка прије четири стотине година пађена, да се то догодило тек од данас послје хиљаду година, ни би онда нашла у Америци, занате, фабрике, гвоздене путове, штампарије и све што видимо у Јевропи, а без никакве помоћи јевропске Племена американска у тегају толико вјекова, развила би се сама од себе по оним истим правилима по којима су се прва племена у Азији развијала; у осталом у Америци и нашла су почетко цивилизације, која је у сваку наличла почетница египатског развјања.

Потребе које се осјећају, покренуле су и људе и животиње к напредовању. Млађи нараштаји продужавали су искуства својих предака. Није извјесно али мора се држити да у сваком роју пчела, поље из вошнице и њена број старијих пчела, другачије без њих оне младе пчеле неби узјеле ништа започети, оне би се разлетиле по пољу саваја за себе, и при зиме све би скљале. Да је то тако увјерили би се потпуно кад би могли одвојити за себе све младе пчеле како се изљеги. Оне за цијељу неби узјеле само правити. Него тако било би и са многим другим животињама. Кад младе ласте неби пустиле да се друже са старим ластама, оне неби знале на-чинити онако гиздо, како сад праве. Све птице које се излегу на сјевору Јевропе, па у јесеп леге к југу у тошљаје земље, нију међу со-бом старије птице, које их воде, и које подпуно знају земљиште по само Јевропе него и Азије и Африке; оне тако познате своје острве средоземног мора, и гдје је море најубе а гдје је изиштре. Зналају које су земље за њихов живот најудесније. Познато им је у чему се један пред-дјео од другог разликује. У молије доба за-дјео знају и то гдје има више ловаца а гдје мање. Рола у својој глави има карту од сва три дијела старог свијета. Њоји су боље него људина извјесте све बारे од Индије и Перзије па до Холандије; она добро зна које љети пресуше а које не, које имају доста риба а које немају. — Али како су прве птице сједеле налетити на море; од куда знаду да преко то дубоке воде има тоња сува земља, кад обале не виде. Кроз хиљаде година једна другој о томе је саопшта-вала. Оно су тузд легале и онда када није било средоземног мора. Оне неби ништа знале да ипјесу насљедила успожене и искуства својих предака. — Тако је и са њишјем знањем. Људи имају више разума од животиње; но кад би неколико стотина младе дјече, — па била та дјеца пород најученијих људи — извели и оставили на једном плодном и топлој пустој острву; они би порасли, били би људи крјепки и несели, али неби знали жито и љети и хлеб пећи, неби знали дрво тесати и кућу правити; неби знали платно ткати и хљине шити. — То неби знао ништа чинити пород хваљеног разумног људског рода; а како можемо држати да би пчеле без обавјештења и прије него што од другачије виде, могле онакво жућке себе издати. — И животиње и људи и биле, за степен својега савршенства, у коме се сада налазе, имају благодари само хиљадама година. — Оне ће их опет издржавати, изворје-нати.

(Наставиће се).

СВАТОВСКА И БРАТСКА ПОГИБИЈА

по народном приповјесту догодила се при свршетку седамнаестог вијека у Паштровице.

(Свршетак.)

Стари сват од свршетка гледа, је ли свак сјео гдје је коме мјесто, а стари сват од дома броји сватове, да није дошао који више него што су били уговорили. Све у реду. Прије него су почели пити ракију зовућ ће војводе: О поште-ни засједу! добре ви сједте. — Она обојица ско-

ча на noge: Чујемо, поштеди стари свате! — Је ли сваки наш сјео ће му је мјесто? — Свак је на своје мјесто и на број, осим два ђеверја те су уз ђевојку, а сад ће и они доћи док је виде и дарују. — Поишае рајкују.

Стари сват од дома. Ђе си, домаћине Вукче, срећни и честити пријатељу! Окићена ти је трпеза са изабраним господом, дјачном оружаном китом наше браће сватова, него износи што је за господу сватове. — Вукац преброји очима сватове и нађе 35, па одрча и носе мошци голглави шест печених браза с главом (по народном обичају на сваког сватова по једног пециво). — Сватови повадише пожеве иза паса и исковадише пецива на сватове. — Ево нечувена погубије: Да би вишу чист нанио старом свату од сватова, прихвати ружама главу од пецива, шек је метну пред сватовским старослатом велећи му: На, поштеди стари свате, да ти је част! Главна глави даје *).

Кад ову рајку чуше сватови, погледаше се јрко у око, — и несрећом — сви као из једног гласа завикаше старом свату од дома: А што! зар смо ми сви овђе твоји решени, је ли? — Преврнуше трпезу пунају меса и хљеба, па почеше командити пожевице старог свата од дома, а настојници ожадо трпезе пушкама иза паса најприје старог свата од сватова па онда једног друге тако, да кроз не пунај сат на један од кукалх глава у кући не остаде жив, него у крава једној гомили.

Пуцава пушка. Заспет мачева и пожева, врска бјесних мошала, јуак бирале младости умирујућих рањеника, кукалх и телек жена и ђевојка и писка нејаве дјече, а жена кошница вицање из гласа: ко је нитез! и ђе ли кога за Бога! ко је Паштровић, за крст часни помагај! — окупил кроз близу да сати сватова ко пушку носе с крај па крај Паштровића. — Кад виђеше шта је и како је, ни у једноме крају крај не остаде од чуда, а богме и од страха да један другог не убије. Завикати ће попови: Браћо! кукалх вас небом и земљом по три пута! свак у јуру. — Ухватише међусобну вјеру, измијеше све вјеру пред кућом, сваки свога тражи а познати га не може од крви и од ране, али најпослије свак свога познаде, оплака и ожава: нацинише 58 вртљачких носила, и свак своје понесе и у своје сопствене гробнице упокоше.

Кроз осам дана заособаче пијес могао ништа друго чути ни виђети у читавој области осим тужбе покаяница, кукалх вијања за својим синовима, шишаће саморних сестара за браћом; нијеси могло нијети мушке главе без црне капе ни жену без црне крпе на глави; братске се очич јрко и нежно сусретаху, јер свакоме своја братски крп још пред очима дјачише *).

Банкада паштровска (ондашњи народни суд онако се звао) састаде се и уговорисе, да ову братску погубију на доцнијаше учине. Нору чине за све калуђере од 4 манастира (Дуљев, Прасквица, Режевић и Нагуг) и све старјешине од свакојега братства, да се састану у прву неђелу на режевићку ријеку ће се дијели опћина на двије једнаке половине. — Дође неђела, а окупил се свако ко је од носла; посједаше из једног ливади, и после дугог разговора, преговора, договора и нагађања, сви једнодушно и једногласно нацинаше сљедећи

Братски мир.

У име Бога и свете Тројнице, одкуда произишче сваки дражда и истина, а за славу Христа и Богорнице и свих бојних угодника који сједи на околу престола божјега, састадоше се днас на режевићку ријеку сва бликада наше комунилади, братски судица, па сви главари и старјешине, а од сва четири манастира игумани и калуђери, наши духовни оци маргаторци; и пошто разабрисмо од које се руке догодио међусобно братско пошљање у кући Вукца Шпећена из десне и сватова Шпећена Вукча из лијеве блике Паштровића, виђесмо и разумјесмо да је пануло с обје баче 58 вртљач (глава); набројисмо пошменце све погубице и нико међу њима се не дес из туђе крајине него све наша жалосна браћа, изгинуше у пенилој заваји и освети ју-

наркој; промислесмо: из погубице? — брат Паштровић; — а ко га уби? уби га брат Паштровић! — Судило данас за убице: Прво: пребесмо крп за крп а главу за главу, и одсудисмо да нико никоме није ни крпе паре дужан, по как тако а как овако; а у другу: судило да по дна- нас никад ниједан домаћин од паштровске комунилади нека испије у својој кући пециво с главом као досад, него без главе *). — Ово цисмо би потписано од свију нас који се данас на- јерисмо, и потврђено од мохурова (печата) сва четири манастира и од бликаде за знак вјечнога братског мира и будуће међусобне слоге и ђубави. А у најпотоњу сви једногласице рекосмо: Упокоји, Боже, душе нашој погубишој браћи. — Поживи оставше у правој братској ђубави, срећи и напредку. Амин.

Требиње на Савсовдан 1874.

Вук Врчевић.

*) Овај је обичај трајао до 1841 г. док сам ја у Буџи живео, а после боти да се и дан данас — али не склади а ово по киоски кукалх — уздржава.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— До ускреса биће готов:

„Бетонис матице српске 1875“, књига 118. Уредник Јован Бошковић. Нови Сад 1875 (вез. 8-на 11 табака). Цијена 80 п.

Садржај: Сви и јави, први дио, историјска дјела у 3 чина, од д-ра Милана Јовановића. До- дине по Хождоу, из Драгашевићева путовања по Србији. Српска библиографија Допуне и поправки. I. приложи Душан Ђермеков, II. приложи Ђорђе Рајковић. Естетички одношаји вјештине к при- роди, III. Г. Чернишевског, с рускога превео В. Вујић (наставни и крај). Пријетбе из „Естетич- ке одношје“, од д-ра Ј. Костаћа (крај). Запис- ници књижевнаг одсеја и одбора 1871 и 1875.

ПРЧАЊЕ, 8. Априла 1875.

Са свијем да има неколико врглепа да се држим далеко од свакога пачања у јавне ствари, ипак читајући један допис из Котора од 18. Мар- та уврћен у броју 12. листа „Глас Црногорца“ ће говорити о рикокатоличкој (?) „жорнарици“ и о православној „гарди“ предавају се јавности неистинити или искривљени извјештаји — која би могла дати повода да се братска слога између грађана једнога и другог испољедања то нећа порежети, наћох се принуђен да и ја на јавност предим сљедећу поправку да се даљни читвоци поменутог цијевеног часописа не наћу о нашим стварима у заблуду.

„Жорнарица“ и „гарда“ о којим се бави речени допис јесу два друштва различитог зна- чаја, а то не из вјеројасноског погледа него из погледа грађанскога.

„Жорнарица“ има већ једнакојест стољећа да постоји. У старо доба била је богата повла- стицом и славоу а сада је славијем усвојеном, народним значајем и грађанском дином. У овеко друштву јавно право једноличитовати Которани и остали — Бокелм без разлике вјероиспољедања, толико истина да године 1833 постаде ажира- лова (врховни старјешини) „жорнарице“ управо јед-и православни грађани Нико Опљеновић.

„Гарда“ напротив се завела године 1862 и добила свој правилник печатан на Цетињу год. 1865, „установљена“ од православнијех грађана, није сабрала да указује никакву очиту усвојену и не налази се уоблаштења позвати бити довати досаде грађанима другог исповједјања.

Је ли право, је ли потребито, да се ова два друштва споје у једно, то је питање о коме није било глатора међу главарима друшта.

Истина је само да би предложено (за не- спољивата особе нечу рећи од кога) старјешинама „жорнарице“ да на „жорнарици“ ни „гарда“ не изаћу на дочек цару него да се састави не- ка стража грађанска.

Ако старјешине „жорнарице“ нијесу могле гоше доброволно пристанути, ко да их за то криви религиозни фанатизам?

За чудо ни је пак да на предлог истијех старјешина да се, т. ј. сви грађани сакупе у једно друштво под грађанском заставом коју

развија стара „жорнарица“, било жи је „договорено“ да то сада могуће није.

Што пак већом угледности и одличности овиј дописник узвасује чланове „гарде“ било му про- сто кад зичи да то ни неби сметало да ућу у „жорнарицу“, с којом да се читава „гарда“ спо- ји били су наклони исти управитељи „гарде“ као што нам речећи дописник јавља ако се у томе не вара.

Нипошто пак није противно традиционалном уређењу друштва да у „жорнарици“ буду осим которски грађани и становници осталијех опћина будући да је од пантијека тако бавило као што нам стара писан сједоче. Било је ажирава „жор- нарице“ изван Котора међу којим је и пекни Трипо Луковић из кога мјеста околу године 1850; а и са свијем скијешна би ствар била да се у Котору некаква разлика чини од грађанина до сељанина у данашње доба кад старјех котор- скијех породица веде је риједко будући да већи дио данашњијех грађана или су они дјети, или су им били отци преселени сељаци.

Јозе А. Ђуровић.

По могаби г. Ђуровића дајемо радо мјеста овдје овој изјави. Од наше стране никак не- мјетити и на ову изјаву и на прошли и данашњи допис которски у нашем листу о тој ствари, да ни жорнарица ни гарда баш никаква смисла не- мају данас. Шта им је циљ? Да два пута три угодни чине параде, које су једно скијешне и недостојне озбиљнијех ђуди. И пошт. Которани и народ бокелм имају стотину потреба, које позивају озбиљне родољубе на корисна удружења, а осуђују дјетинаста парадирвања. Зато и дописник о томе у нашем листу дади смо мјеста не због важности гарде и жорнарице, него због раздора, који су оне породице, и који жељимо да преста- не, и због забране гарде, која је неоправдана и која се могла извршити по одласку царевом.

Уред.

Н О В О С Т И.

УГАРСКА. — Сабор закључише се у по- четку Маја. Тада састаде се сабор хрватски. Клуб хрватски закључио једногласно подупрати садашњу заједничку владу. Сви хрватски заступ- ници уписали се у клуб либералне странке.

Српски црквено-народни сабор састаде се 19. Маја.

ЊЕМАЧКА. — Јучераша вешта доноси о- вај узбуђујући телеграм из Берлина: „Политички кругови у Берлину врло су узрујани. Сви говоре о чланку листа „Пост“, који почини ријечима: „Рат је на прагу!“ а завршује позивом: „Ударимо на Париз!“ Бурза је јако се попласила. Нашљедник виђеша је с Бизмарком до поноћи. Истина је, да је више пруских официра тајно отишло у Париз да проуче, колико је уређење француске војске на- предовало“. Поводом истога узбуђујућег чланка берлинске „Пошто“ изјављује париски „Монитор“: „У Француској нема странке, која би хтјела рат. Свак увиђа, да је потребан мир“. Или ушљед организовања француске војске, или ушљед и- ставних комбинација о здружењу Аустрије, Италије и Француске биће да су искочиле ове вјести о немачкој ратоборности, које у осталом, чини нам се, немају никаквог озбиљног значаја.

ТУРСКА. — Влада је забранила отварање приватних хришћанских школа.

Из Брода телеграфису, да су 17 заштија повели из Тешина одличне родољубе проту Нића, Митра Јовановића и Силу Тивисевића у Сарајево због тога што нехтедоше потписати тужбу про- тив Петрановића, која се бори за „православну вјеру и име српско у Босни“.

РУСИЈА. — По „Москов. вједомости“ на- редила је руска влада, да се одмах греди велика цеста од Красноводскога на каспијском мору до пријестолнице кавата Киве, и друга у Бокру, и да се руско бродовље из Ашуграде прелести у Красноводски. О Инглешкој јавља се, да је на- говорала перзијског шаха, да у утврђени град Мери пошље војничку посаду под заповједништ- вом „доброволних“ јеронских официра“, како би последње бранили Турк-јана могаи против Руси бранити.

1) Старији сват од сватова он је што, а млади домаћин сват од сватова, т. ј. он сват који и сват од сватова који је сват од сватова, а сват од сватова је сват од сватова, а сват од сватова је сват од сватова.

2) Живе жорне ремене сватове:
А сватски средњоме долази;
Заручица заручица долази;
А сестрица брата једнога.

Песма „Бог на Косову“.